

JOURNAL D'OUTRE-TEMPS¹

A kilencvenéves Nagy Pál köszöntése ürügén

Rövidebb levelezés után az akkor 32. évfolyamába lépő *Magyar Műhely* 1993 elején a 87. számában megjelentette két versemet. Nagy Pállal végül az év augusztus 26-án, a *Magyar Műhely* keszthelyi találkozásának nyitónapján találkoztam először személyesen, ahová az ő biztatására mentem el. Kapcsolatunk szerencsére hamar mester–tanítvány viszonyra változott. Óriási inspirációt, egyszerre új, nemzetközi bemutatkozási lehetőségek megjelenését, kapcsolatok és új alkotói módok megismerését, saját irodalmi-költői és zenei meghatározottságú kreativitásom megfelelő helyre való becsatornázását is jelentette ez akkoriban a számomra. 1995-ben pedig Nagy Pálnak köszönhetően bekerültem a *Magyar Műhely* fiatal írókkal, alkotókkal kibővült szerkesztőségébe.

Micsoda aktív évek voltak ezek! Amellett, hogy 1994. október 2-án a budapesti *Artpool* és a párizsi *Association Polyphonix* szervezésében a *POLYPHONIX 26 Nemzetközi hangköltészeti estjén* a Kolibri Színházban Nagy Pállal ketten bemutatuk az *Arc / Tér* című performanszát², két közös hangfelvételünk is készült még ugyanezen év júniusában, amelyek első experimentális zenei együttesem, a S°K°P°N°S°: *Mezzofoszfát* című albumán jelentek meg a *Magyar Műhely* első és vélhetően utolsó kazettakiadványaként.³

¹ A cím fordítása: *Az időn kívüli napló.*

² További információk a *POLYPHONIX 26* programjáról, valamint a performanszokról készült videók elérhetőek az *Artpool* oldalán: https://artpool.hu/1994/941002_h.html [2024. augusztus 15.]

³ Az 1993–1994-ben működött zenekar elnevezéséről Pető Tóth Károly költő, az együttes tagja így ír a YouTube-on: „A zenekar elnevezése imígyen történt: Adjatok egy papírt meg tollat, megkaptam, és véletlenszerűen ebben a sorrendben írtam föl a neveinket: Sőrés, Kovács, Pető Tóth, Németh, Sziráki. Hirtelen ihlettel vezérelve összeolvastam a neveink kezdőbetűit, szerencsére csupa mássalhangzó volt, közéjük tettem a magánhangzókat, oszt kész.” <https://youtu.be/faG-kILc0Adw?si=LHUBJhhvEOrd-Dc> [2024. augusztus 15.] A két, Nagy Pállal készült felvétel ezen a YouTube-linken meghallgatható: a *dé-theoriser la pensée* 16:38 – 19:20, a *Sültni akarok!* pedig 37:20 – 48:25 között. Bővebben az albumról: <https://www.discogs.com/fr/release/13501690-SoKaPaNaSz-Shock-Upon-Us-Meozofoszfát-Meozophosphate> [2024. augusztus 15.] A S°K°P°N°S° tagjai az album készítésének idején Bolba Gábor, Kovács Zsolt, Németh Ferenc József, Pető Tóth

A teljes egészében francia nyelvű, énekbeszéddel és zenekari kísérettel előadott *dé-theoriser la pensée*, valamint a magyar nyelvű, erőteljes és elementáris, kifejezetten apokaliptikus hangvételű, a recitáció és az üvöltés/lélegzés spektrumában szabadon mozgó *Sülni akarok!* című művek Nagy Pál kevésbé ismert performansz-szövegein alapultak. Sőt, azt hiszem, nem járok messze a valóságtól, ha azt állítom, hogy Nagy Pál performansz-, valamint hangköltészeti munkássága sokkal kevésbé ismert, vélhetően sporadikusabban is dokumentált, mint vizuális költészete vagy akár videóművei.

Máig emlékszem arra a júniusi napra, amikor az ELTE Kőrösi Csoma Sándor Kollégiumának tornatermében megjelent Nagy Pál, hogy elkészítsük a közös felvételeket. Előtte már Szkárosi Endrével dolgoztunk, akivel több anyagot is felvettünk, és akinek határozott elképzelései voltak a zene kidolgozásáról. Éppen ezért Szkárosival együtt, ott a helyszínen komponáltuk meg a vele közös darabokat úgy, hogy többször el is próbáltuk, mielőtt a végleges felvételre sor került volna. Szkárosival változatos szerkezetű és hangszerelésű struktúrákat, ritmikus, repetitív, mozaikzene-szerű kombinációkat alkottunk és alkalmaztunk.

Nagy Pál esetében teljesen másként működött az élő alkotás. Itt valóban ott a helyszínen, élesben, a *Sülni akarok!* esetében teljesen improvizatív módon dolgoztunk. Együtt lélegzett a zenekar Nagy Pál érdes hangú, egyszerre erőteljes és komplex tartalmakat, érzelmeket megjeleníteni képes drámai előadásával. Minden akkor és ott jött létre, mintha csak egy koncerten lettünk volna, ámde közönség nélkül.⁴

A dé-theoriser la pensée ugyan tartalmaz előre eltervezett szekvenciákat, így például Kovács Zsolt (zongora) és Claudia Raths (szaxofon) duettje a darab elején egy D moll, D moll 7-es, G moll 7-es akkordtémát játszik, egy melódiát fragmentál egyre gyorsabban, szaggatottabban, hamarosan a hangnemekből is kilépve, míg nem a zenekar többi része Nagy Pállal együtt az első fél perc után hangos zajzenei tutttal lép be, és elmosza az egymást kergető, játékos zongora és szaxofon párosát. Ezután a folyamat a mind dominánsabb dob és bőgő párosának köszönhetően dzsesszesebb formát kap, miközben a késleltetés-effektnek köszönhetően mintegy a messzeségbe elúszó hangon Nagy Pál énekel. A szaxofon rövid attackfutama után

Károly, Claudia Raths, Sőrés Zsolt és Sziráki Zoltán voltak. Nagy Pálnak egyébként Pető Tóth Károly biztatására küldtem el a verseimet még 1992-ben.

⁴ 1995. május 14-én Bolba Gáborral, Kovács Zsolttal és Nagy Pállal kvartettben az egykoron a budapesti Szerb utcában működött *Egyetemi Színpad Szünetjel Klubjában* léptünk fel egy igazán emlékezetes koncertperformansz erejéig. Ennek videódokumentációja az *Artpool*-ban megtekinthető: https://artpool.hu/video/dvd_list13.html [2024. augusztus 15.]

keletkező kiállást egy ismét melodikus nagybőgő-szaxofon duó folytatja (Asus2 / A dúr – D dúr – C dúr centrumokkal), hogy aztán ismét betörjön ebbe az ismét mind játékosabbá váló kergetőzésbe a zenekar és Nagy Pál határozott hangja, aki ezúttal a „de-teorizáló gondolkodói” attitűdjét a kezében lévő kézírata gyűrögetésével zörejeket keltve színezi tovább, a szöveg fónikus jelentésszintjét ezáltal a jel-szerűség és a jelentésség „extra dimenzióinak” irányába transzformálva.

A *Sülni akarok!* zongoraszólo felütéssel indul, a D dúr – G dúr karizmatikus, „egészhangú lebegésével”, amelyet csak elmélyít egy-egy hangkiugrás, s amelyre Nagy Pál természetes, hétköznapi beszédregiszterből indítja el a saját, disztópikus-beckett-i végső időket megidéző vokális performansát. A világvégéről, a „sülés” kifejezésből mind jobban áthallatszó és hangsúlyozott „szülésig”, illetve a „bele-süléstől” a „belesülésig”, a nukleáris katasztrófa, a sugárszennyezés szörnyű jeleiről („kis fehér pettyek”, „nagy vörös hólyagok”, illetve a „nem akarok leégni!” refrénig, amely voltaképpen egy, az artaud-i könyörtelen színházból ide átvisszhangzó kiállítás), vagyis az életnek és mindenségünknek a végétől való egzisztenciális rémületünkről fest pusztító víziót Nagy Pál avantgárd sámánként, transzban előadott szövege. A szöveg szeriális-repetitív felépítése, a fónikus költő átszellemült transz-állapota magával ragadja a felvételen a S^oK^aP^aN^aS^z-t is: erőteljes, ámde gyorsan változó, szabadon hagyott zajclusterok juxtapozícióival, berobbanásokkal, brutális és expresszív hangzuhatagokkal, a szöveg drámaiságát a végsőkéig felerősítő-kihango-sító, az énekbeszédet organikus élő organizmusként követő, aláfestő, színező, a vokalistával folyamatosan kommunikáló, ezzel pedig a tapasztalati, Guy Debord által *A spektákulum társadalmában* szereplő pszeudociklikus idővel szembeni mitikus-felfoghatatlan időbe helyezve át a *Sülni akarok!*-nak a tudattalanig hatoló, az elkerülhetetlenséget sulykoló, félelmetes narratívumát. A fogyasztható mindennapi időből a végső kivonódás az ismeretlen, felfoghatatlan időbe és időn túliságba... Mintha csak abban reménykednénk, hogy lehet ott valami, amiről nem tudunk, az „örök élet”, minden kapitalista társadalom végső célja, a „halhatatlanság elérése”. Pedig az atomkatasztrófa és a világ (a Föld) megsemmisülése nem más, mint a visszavonhatatlan halál. Az örökkévalóság helyett a nemlét („Az örök élet addig tart, amíg tart az élet, Rosenzweig szerint” – mondja Nagy Pál). Az egyén halála, de az egyének által fenntartott civilizáció halála is.

Talán nem túlzás azt állítani, hogy a *Sülni akarok!* a S^oK^aP^aN^aS^z egyik legemblematicusabb darabja. A felvétel készülté óta éppen eltelt harminc év távlatából napjainkban – látva a klímaváltozással sújtott bolygó állapotát, a mind több háborút, globális válságot, vallások, szekták, szennyező technológiák fenyegetését – a *Sülni akarok!*-nak ma aktuálisabb az üzenete, mint valaha.

„Besugározza életemet a kvarclámpa és csipkebokor” – szól Nagy Pál avantgárd ráolvasása három évtized távlatából.

Üzenet az időn túlról egy lehetséges jövőbeni időkapszula számára. Reméljük, lesz élő, aki megtalálja.

Berlin, 2024. augusztus 15.

